

De gådefulde guldgubber

– *Fra mønter til mennesker*

MIA BØGEBJERG

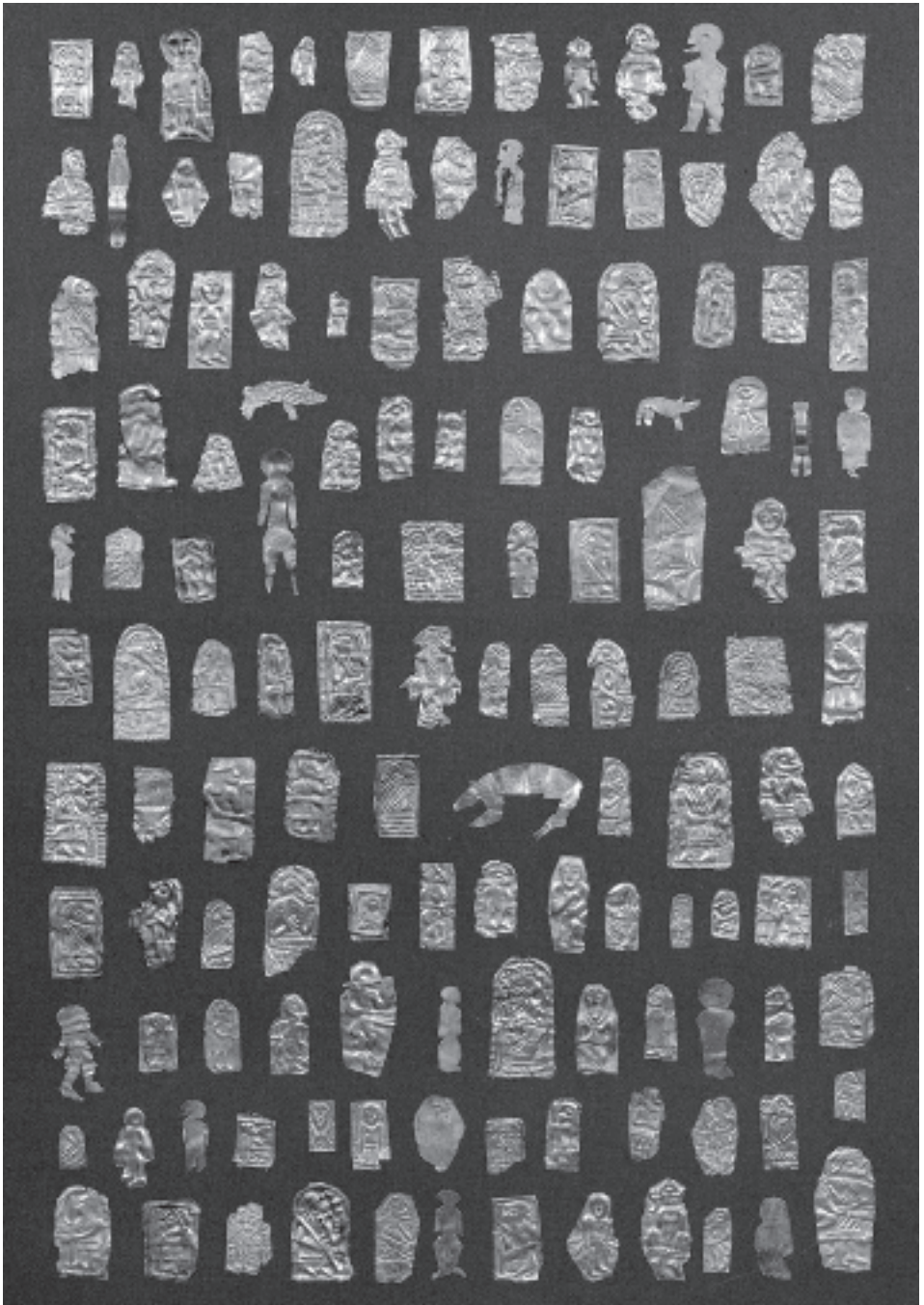
Første gang disse oldsager med den særprægede betegnelse omtales i litteraturen er i møntforskeren Otto Sperlings afhandling *De nummorum bracteatorum et cavorum* fra 1700. På det tidspunkt blev de imidlertid ikke betragtet som en selvstændig genstandsgruppe, men omtales af Sperling som firkantede, aflange hule guldmønter.¹

I Jacob von Melles lærde arkæologiske afhandling *Commentatiuncula de simvlachris avreis, quæ in Boringholmia, Maris Baltici insola, agris ervvntor* fra 1725, hvor han på grundig og systematisk vis beskriver og forsøger at afdekke meningen med 20 små menneskefigurer af guld fundet på Bornholm under markarbejde, opfattes guldgenstandene ikke længere som mønter, men som mytologiske guldbilleder, der i oldtiden har været anvendt som en slags husguder, altså noget ganske andet end et betalingsmiddel.²

Interessen omkring dem er steget ganske betragteligt i løbet af de ca. 300 år, der er gået, fra man blev opmærksom på fænomenet i videnskabelig forstand, og specielt i løbet af de sidste ca. 20 år er der foretaget omfattende undersøgelser inden for området. Dette skyldes primært, at bestanden af guldgubber blev mangedoblet ved tre særligt store fund på Bornholm, på Fyn og i Sydsverige. Men hvad er det så for noget disse guldgubber? Det er nærværende artikels mål i hovedtræk at forsøge at give et overblik over den nuværende viden om guldgubberne fra det håndgribelige: Hvad er de lavet af? Hvornår er de fra? Hvor er de fundet? Til det mere uhåndgribelige: Hvem forestiller de? Hvad har de været brugt til i det forhistoriske samfund? Hvem brugte dem? Og hvad skete der med dem efter brug? Som det ofte er tilfældet med forhistoriske emner, rejser hvert svar adskillige nye spørgsmål, og det kan derfor ikke undre, at kun få af disse spørgsmål kan besvares fyldestgørende.

På størrelse med en fingernegl

Guldgubber er små figurer med forskellige fremstillinger af mennesker og dyr, der enten er præget eller skåret og ridset ud i ganske tyndt guldblik

*Fig. 1. Udvalg af guldgubber fra Sorte Muld, Bornholm. Bornholms Museum, Rønne.
Foto: Kit Weiss.*

af varierende lødighed. De kan være iblandet kobber eller sølv. Ganske få er dog af rent sølv. Præget på disse gubber kan være svært at tyde, idet motivet ikke står så klart som på gubberne af rent guld. De kan til gengæld være så skarpe i præget, at selv de mindste detaljer stadig fremstår helt tydeligt.

Selvom kvaliteten af aftrykket bliver bedre, jo lødigere guld der anvendes, er der ikke noget, der tyder på, at det er guldgubbernes metalværdi, der har været i fokus for jernalderens mennesker, dertil er deres vægt for lille. Der er heller ingen sammenhæng mellem motiv og metallegering, idet der er variationer mellem gubber med forskelligt motiv, men også variationer mellem gubber med samme motiv.³

Der er to hovedårsager til, at man har brugt guld til fremstilling af guldgubber. Den ene er guldets symbolværdi som det ædlest og fornemteste af alle metaller. Det er fyrsternes og gudernes metal, og det har været eftertragtet og beundret som intet andet materiale i årtusinder. Den anden er af praktisk karakter, idet det bløde metal var let at bearbejde for jernalderens guldsmede med et smukt resultat til følge. På guldgubbernes tid fra omkring det 6. årh. til omkring det 8. årh. e.Kr., fandtes der tillige store mængder guld i Norden. Faktisk overgår guld mængden i germansk jernalder, hvad der kendes fra nogen anden periode i oldtiden, og perioden kaldes med rette den nordiske oldtids guldalder.⁴

Der er i dag bred enighed om, at gullet til fremstilling af guldgubber kom fra såvel skrot fra romerske kunst- og brugsgenstande som fra romerske mønter, de såkaldte *solidi*, som der var en ivrig handel med i jernalderen.⁵ De mange luksusgenstande kom til Norden, hvor de blev smeltet om og genskabt som f.eks. halsringe, beslag og guldgubber. Det kan måske undre, at et materiale, der er for blødt til praktisk anvendelse som våben eller værktøj, var af så stor betydning for jernalderens mennesker, men her må man ty til fantasien og forestille sig et samfund, hvor guldets betydning mere var knyttet til begreber som ære, guddommelighed, myter og magi end til prestige og købekraft.⁶

Der er intet, der tyder på, at guldgubberne er blevet importeret andre steder fra. Derimod er det overvejende sandsynligt, at de er fremstillet i Norden dvs. Danmark, Norge og Sverige. Dette underbygges af fundet af stempler til prægning af gubber, de såkaldte patricer. I 1990 fandt man på en mark nær Klemensker på Nordbornholm noget så sjældent som relieffet af en mandfigur i bronze til prægning af guldgubber, den såkaldte Møllegårdspatrice. Det var et sensationelt fund, idet der kun kendes få andre eksemplarer: således et brudstykke fundet på Sjælland og senest fire

patricer i Uppåkra-bebyggelsen udenfor Lund, det største antal fundet på én lokalitet.⁷

På jernalderbopladsen Sorte Muld nær Svaneke på Bornholm, hvor det største antal guldgubber er fundet til dato, er der mærkeligt nok ikke fundet patricer. Til gengæld er der fundet afskårne guldkanter i samme lag som gubberne, små guldklumper med samme vægt som en gennemsnitsgubbe samt små tynde guldplader uden præg. Der er således stor sandsynlighed for, at de er blevet fremstillet her.⁸ Heller ikke ved Lundeborg på Fyn, ca. fem km fra Gudme, hvor Danmarks anden største koncentration af guld-gubber er fundet, er der konstateret patricer, men også denne lokalitet viser tegn på, at fremstilling af gubber kan have fundet sted her. På et område, der tolkes som Danmarks ældste handelsplads fra jernalderen, hvor folk fra nær og fjern mødtes og udvekslede varer, er der fundet flere tusinde genstande, hvoraf en del er affald fra forskellige håndværk f.eks. guld- og sølvsmede.⁹

Fremstillingen af guldgubber er formodentlig foregået ved, at en patrice er blevet monteret i et fast underlag så som en træklods. Derpå har guldsmeden lagt en papirtynd guldplade ovenpå og til sidst et stykke eftergivende materiale f.eks. læder. Præget er blevet til ved et kraftigt tryk sandsynligvis et slag med en hammer. En patrice kunne bruges mange gange. Mikroskopiske uregelmæssigheder i Møllegårdspatricen viser, at omtrent 70 gubber fra Sorte Muld med sikkerhed er fremstillet på den (fig. 2).

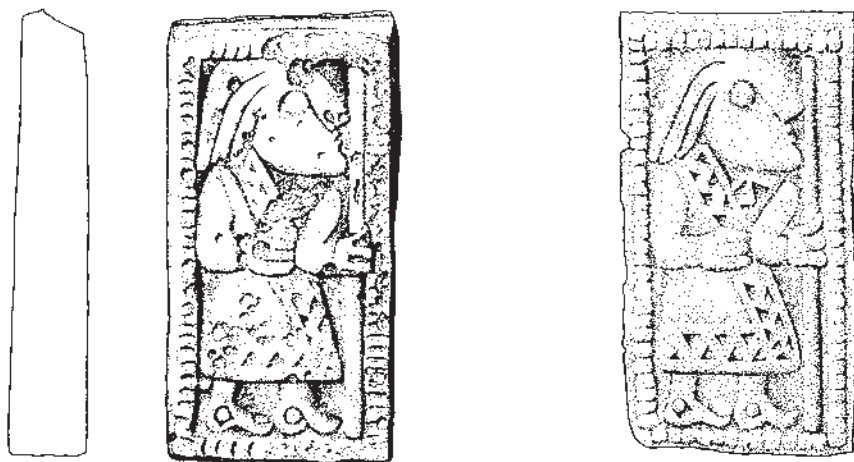

Fig. 2. Møllegårdspatricen med tilsvarende guldgubbe. Tegning: Eva Koch. Watt (1997), s. 51.

Når en patrice blev slidt og udvisket i præget, fremstillede man enten en ny i fri hånd eller reparerede den gamle. Et eksempel på en reparation ses af en figur fra Sorte Muld, der viser, at figuren på patricen på et tidspunkt har fået nyt hår. Var man utilfreds med resultatet, kunne man også vælge at rette gubben til efter prægningen f.eks. ved at indridse eller præge nye eller manglende detaljer. Fremstillingen af guldgubber kunne effektiviseres ved at placere flere patricer ved siden af hinanden på samme plade, men at skille dem ad efter prægningen kunne godt være vanskeligt. En gubbe har således fået fødderne skåret af – de befinder sig over hovedet på en anden figur.¹⁰

De prægede guldgubber har forskellige former. Nogle er firkantede enten rektangulære eller kvadratiske, og andre er afrundede, men motivmæssigt holder de sig indenfor fire hovedtyper med mindre variationer. De udskårne figurer er i høj grad individualister og dermed sværere at gruppere. Variationerne indenfor denne type spænder vidt, selvom også disse gubber ser ud til at gruppere sig i hovedmotiver.

Ser man guldgubber afbilledet i en bog, er de som regel stærkt forstørret, for i virkeligheden er de helt ned til 0,9 x 0,7 cm, det vil sige omtrent på størrelse med en lillefingernegl.¹¹ Guldgubber er sjældent mere end 2,5 cm i længden, selvom enkelte eksemplarer er helt op til 4 cm.¹² De har en meget lav gennemsnitsvægt på under 1 g og er særdeles skrøbelige, selvom udskårne gubber i regelen er fremstillet af tykkere materiale og dermed er mere hårdføre.

Et nordisk fænomen

Guldgubber er noget helt specielt for Norden, idet de ikke er fundet andre steder. Til gengæld er deres geografiske spredning her ganske betydelig fra Kongsvik i Nordnorge til Lundeborg i Syddanmark og fra Hauge i Vestnorge til Helgö i Østsverige. De fleste fundsteder findes på øer, langs kyster og i fjorde, hvor jernalderbopladsler ofte var placeret (fig. 3).

Indtil midten af 1980'erne var guldgubber et særdeles sjældent fænomen, idet man fra hele Norden kun havde kendskab til ca. 150, men det er overvejende sandsynligt, at der er fundet mange flere. Den første sikre oplysning om fund af oldtidsguld i Danmark er fra 1585. Ved gravning på et teglværk ved fiskerlejet Lundeborg på Fyn fandt kansler Niels Friis til Hesselagergård en guldskat af ukendt størrelse og indhold, som han lod omsmelte til medaljoner.¹³ Pga. teglværkets placering tæt ved det sæsonbaserede strandmarked fra jernalderen er det ikke utænkeligt, at guldgubber

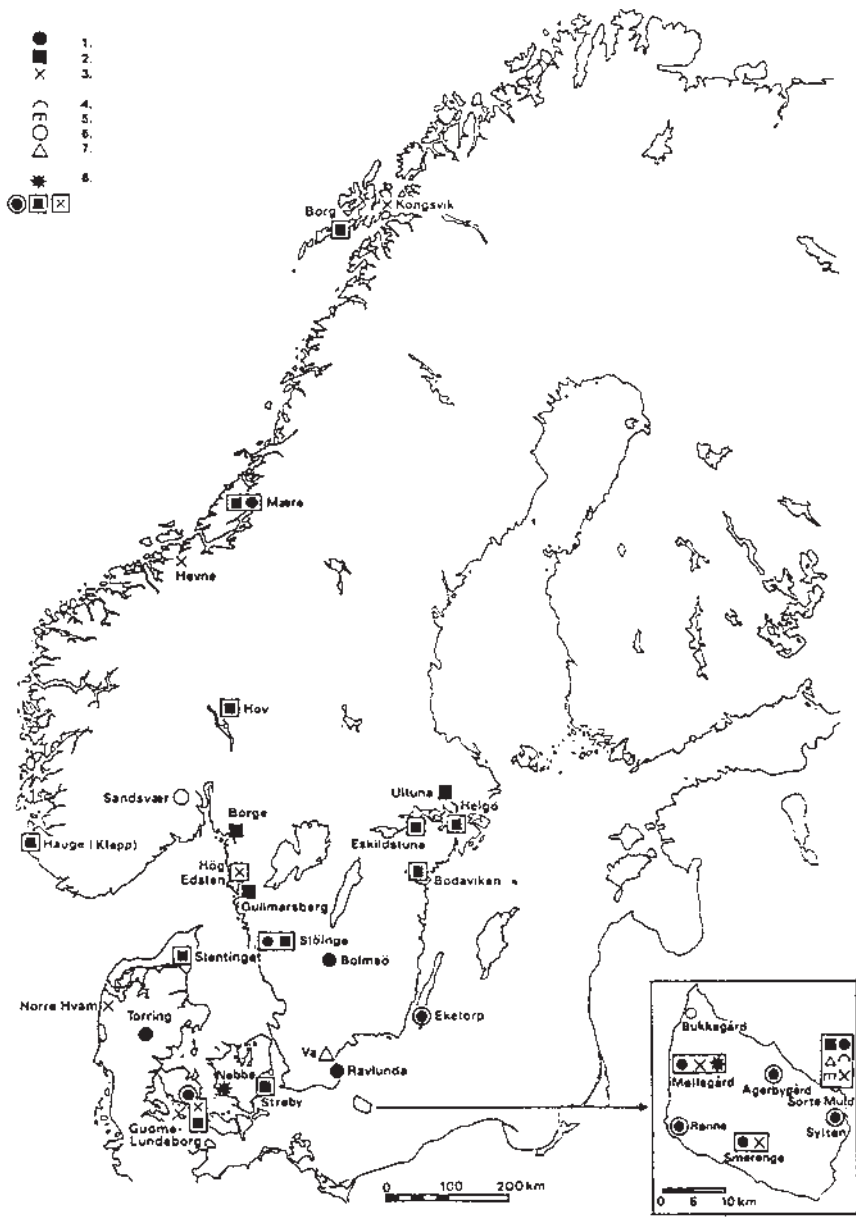

Fig. 3. Oversigt over fund af guldgubber. Watt (1997), s. 53.

Signaturforklaringer: 1) Præget enkeltfigur. 2) Præget dobbeltfigur. 3) Udskåret eller ridset enkeltfigur. 4) Præget dyrefigur. 5) Udskåret dyrefigur. 6) Usikker type. 7) »Bronzegubbe«. 8) Patrice (stempel). Inddrømning markerer bopladssamfund.

har været en del af skatten. Guldgubber var ikke en gang sikrede i diverse samlinger. Deres antal har, på trods af at der var tale om sjældne oldtidsfund, varieret gennem tiden. Nogle eksemplarer er blevet væk så som fire i von Melles samling,¹⁴ og andre er smeltet om, solgt på auktion eller foræret væk, som det var almindeligt med genstande i de kongelige samlinger i 1700-tallet, særligt hvis der var tale om dubletter.¹⁵

I dag er antallet af guldgubber i Norden mangedoblet, idet man har kendskab til hen ved 3000. Fordelingen på de nordiske lande er imidlertid noget ulige, idet 90 pct. af dem er fundet på Bornholm, og heraf er mere end 2300 fra Sorte Muld. Af de resterende gubber fundet i Danmark er ca. 100 fra Lundeborg, og kun ganske få er fra Jylland og Sjælland. I Sverige er der med det store fund i Uppåkra, det næststørste overhovedet, fundet ca. 250 og i Norge ca. 60.¹⁶ Specielt det norske antal skal tages med et vist forbehold, da det er sandsynligt, at flere af gubberne i de danske samlinger er fundet i Norge. Således blev der omkring 1700 og igen omkring 1745 fundet flere gubber i Nordnorge, som formodentlig er blevet sendt til København. Dermed kan et antal guldgubber, som nu befinder sig på Nationalmuseet uden fundoplysninger, men som menes at stamme fra Norge, meget vel blandt andet stamme fra det tabte Kongsvik-fund.¹⁷

Det er i det hele taget vanskeligt at redegøre for ældre gubbefund, dels fordi gubberne på grund af deres størrelse er vanskelige at nummerere, og dels fordi beskrivelserne af dem ofte er meget overfladiske. Fundsteder er ikke oplyst nærmere, og generelt mangler alle øvrige oplysninger om fundkontekster, hvilket er en forudsætning for at kunne vurdere et arkæologisk fund.

I dag er man heldigvis meget påpasselig med fundoplysninger, hvilket har forøget guldgubbernes kulturhistoriske værdi betydeligt. Man ved meget mere om dem, ikke blot fordi mange flere har set dagens lys, men især fordi detaljerede oplysninger om fundsteder og fundkontekster kan fortælle meget om den verden, de tilsyneladende var en vigtig del af og om deres mulige funktion og betydning i den.

Om Sorte Muld bopladsen ved man, at den hører til blandt de største jernalderboplads, der endnu er fundet, med et omfang på ca. 50.000 m². Som følge af at der har været kontinuerlig bosættelse på stedet i ca. 1000 år fra før Kristi fødsel til Vikingetid, ligger hustomter fra forskellige perioder og deres tilhørende materiale oveni hinanden.¹⁸ Der er imidlertid klar dominans af fund fra det 6. og det 7. årh. e.Kr., som også ser ud til at være guldgubbernes højdepunkt. De er fundet spredt over et område på ca. 400 m² med den største koncentration indenfor blot ca. 100 m² dels i det

moderne pløjelag og dels i det yngste af de bevarede bopladslag, hvis øvrige fund hovedsageligt kan dateres til mellem 400 og 600 e.Kr.¹⁹ Bevæger man sig længere ned, er det hurtigt slut med gubberne.

Årsagerne til den voldsomme ophobning af guldgubber på Sorte Muld er fortsat en gåde. Bopladsens størrelse og placering samt den meget store mængde fund, ofte importerede varer af høj kvalitet samt vægtlodder, denarer og betalingsguld, peger på, at den ikke alene har været Bornholms centrale boplads, men at den også har haft status som et vigtigt nordisk center for handel og håndværk og sandsynligvis også for politisk og religiøs magt, som det også er tilfældet med Gudme og Helgö. Den sporadiske placering af gubberne på Sorte Muld giver imidlertid ingen indikationer på, hvad de har været brugt til, og det er kun ud fra andre fund og stilhistorisk inddeling ved hjælp af f.eks. genstande i gubbernes billedmotiver så som figurerens klædedragt, dragtnåle og drikkebægre, at en relativ datering er mulig.

Også i Lundeborg er guldgubberne fundet indenfor et begrænset område beliggende centralt på handelspladsen, der i et ca. 800 m langt og ca. 100 m bredt bælte ligger direkte ud til Storebælt. 30 af dem lå meget tæt sammen på et område, der ikke er større end en knyttet hånd²⁰ og har sandsynligvis været samlet i et klæde eller en læderpung, der nu er gået tabt. Måske havde manden, der solgte gubber, sin bod netop her, eller måske er de nedlagt som en guldskat. Da gudedyrkelse og dagligliv under alle omstændigheder hørte tæt sammen i jernalderen, er det sandsynligt, at gubberne kunne købes på stranden, inden man deltog i religiøse handlinger i Gudme. Det kulturlag, hvori guldgubberne er fundet, indeholder genstande, der giver en dateringsramme, men heller ikke her er der mulighed for en absolut datering. Ud fra keramik og fibler er det sandsynligt, at Lundeborggubberne er fra en periode, der strækker sig fra sent i 6. årh. til midten af 7. årh., hvilket vil sige, at de er samtidige med gubberne fra Sorte Muld.²¹ En guldgubbe fundet i Nørre Hvam i Vestjylland er ligeledes dateret efter andre genstande, idet den sammen med ti brakteater af den såkaldte D-type, der tidsmæssigt hører hjemme omkring 650 e.Kr., udgjorde et sluttet fund.²²

Der er mange eksempler på, at guldgubberne selv giver oplysninger, der kan medvirke til en datering af dem. Således ses blandt de udskårne mandsfigurer fra Sorte Muld fragmenter af en vildt kæmpende kriger, der i højre hånd holder et sværd af en type, der kendes fra talrige fund. Næsten nøjagtige paralleller til gubbernes klædedragter kendes fra prægede bronzebeslag på pragthjelme fundet i fyrstegrave ved Vendel og Valsgårde i Uppland i Sverige og Sutton Hoo i East Anglia i England. Endvidere

genkendes blandt dragtnålene eksempelvis rygknåpfibler og ringspænder, og nogle af de glasbægre figurerne holder synes at være de rundbandede »tumlere«, der også er fundet en mængde fragmenter af. Disse eksempler peger alle på en datering omkring 600 e.Kr.²³

I 1994 blev der foretaget et gubbefund i Slöinge i Halland, der ved hjælp af dendrokronologi gav mulighed for en anden slags datering. På en kystnær jernalderbebyggelse, der har været i brug i hen ved 500 år, og hvis fund på samme måde som i f.eks. Lundeborg/Gudme, Sorte Muld og Helgö afspejler betydelig rigdom, fandt man 55 hele guldgubber og en snes brudstykker sammen med spor af avanceret håndværk og eksklusive genstande. 38 af de hele gubber samt et antal brudstykker blev fundet *in situ* i et stolpehul under en stolperest, der dateres til de første årtier efter 700 e.Kr.,²⁴ hvilket umiddelbart tyder på, at disse gubber er omkring 100 år yngre end gubber normalt regnes for at være. At man kan komme en absolut datering på en stolperest nærmere ved hjælp af dendrokronologi er til stor nytte i vurderingen af fundstedets karakter, men det siger ikke nødvendigvis noget mere præcist om guldgubbernes alder.

På Vestvågøy i Lofoten findes tomten af et af de største jernalderhuse, der kendes i Norden. Det er 8,5 x 74 m og fra tiden omkring 600 e.Kr. På grund af størrelsen og fundmaterialet, der omfatter sjældne fragmenter af importeret glas og keramik samt genstande af ædelmetal, tolkes tomten som en høvdingegård. Rummet længst mod sydvest tolkes som hallen, hvor blandt andet bloterne antages at have foregået. Det er her, de fleste statusgenstande er fundet, særligt i det nordlige hjørne, blandt andet fem guldgubber. To af gubberne er fundet i pløjelaget udenfor det nordlige hjørne af hallen, mens de tre andre befandt sig i det nordlige stolpehul i selve hallen, to af dem placeret under en sten. Stolpehullet har været omsat tre gange, så selvom guldgubberne lå i den yngste fase, der kan dateres til Vikingetid, kan de udmærket være ældre. De to gubber fundet *in situ* er slidte, og med den særlige betydning det nordlige hjørne synes at have haft, er det ikke utænkeligt, at nedlæggelsen af gubberne fandt sted første gang, hallen blev indviet til afholdelse af bloterne på Borg, og at det efterfølgende har været af stor betydning, at gubberne fulgte med, når stolpen blev skiftet ud.²⁵

Guldgubbernes tilknytning til visse bygninger eller rum, der synes at have haft en særlig religiøs betydning, ses også i Helgö i Mälaren ved Birka, hvor hovedparten af i alt 26 gubber blev fundet i den hustomt, der tolkes som stedets kultbygning. Her lå gubberne i et område med et stort stolpehul i midten.²⁶ Et lignende eksempel er fra Mære i Vestnorge, hvor 19 gubber blev fundet inden for få kvadratmeter enten nede i eller lige ved siden af

fire tæt placerede stolpehuller fra jernalderen, som nu befinder sig under en kirke fra middelalderen. Selvom der ikke er fundet andre bygningsrester på stedet, der kan sættes i direkte forbindelse med stolpehullerne, er det sandsynligt, at stolperne enten har været en del af en bygning eller har været placeret indeni bygningen som en del af indretningen.²⁷ Mære er af særlig interesse, fordi stedet i skriftlige kilder fra middelalderen beskrives som et centrum for hedensk gudedyrkelse. Det er fristende at koble stolpehullerne og de skriftlige kilder, idet guldgubberne dermed er fundet et sted, der med sikkerhed kan siges at have været et hov, men da der er mange hundrede år imellem, er de middelalderlige kilder så godt som ubrugelige i forbindelse med en vurdering af arkæologiske levn fra jernalderen.

Fundstedet og sammensætningen af fundmateriale har stor betydning for vurderingen af gubberne og deres fundområdes karakter og dermed også af det samfund, der stod bag fremstillingen af dem. Udover at sætte fokus på dateringsspørgsmålene fortæller fundkonteksterne i Slöinge, på Borg, i Mære og på Helgö også mere om guldgubbernes mulige betydning og funktion. I alle fire tilfælde er gubberne fundet i datérbare bygningsrester med spor fra tiden omkring 600 e.Kr., og i alle tilfælde er der tale om rige, kystnære bosættelser, der med stor sandsynlighed har været tilholdssted for magthavere. I alle fire tilfælde er der ligeledes tegn på, at de er indgået i religiøse handlinger i forbindelse med bloter enten i hallen på høvdingens gård eller på et særligt kultsted. Selvom guldgubberne fra Sorte Muld og Lundeborg ikke kan knyttes til bygninger, er der al mulig grund til at tro, at omstændighederne for deres anvendelse her har været de samme som i det øvrige Norden, dog er det mærkeligt at antallet af gubber fundet i Gudme, der ellers byder på meget omfattende og rige fund, kan tælles på blot én hånd.

Selvom guldgubber kan være næsten ufatteligt små, udgør de en enestående billedverden, der giver et godt indblik i jernalderens kunstneriske formåen. Derudover udgør de den største samling af menneskefremstillinger fra den periode i Norden, og deres mangfoldighed og detailrigdom har siden von Melles tolkninger spillet en rolle i diskussionen om jernalderens samfundsstruktur, kulturforbindelser og ikke mindst førkristen religion.

En lilleputverden

Én ting er at udforske jernalderens materielle kultur, noget helt andet er at udforske den åndelige, som er meget vanskelig at trænge ind i, idet vi ikke med sikkerhed kan sige, hvad billeder og tegn betyder, men højst

sandsynliggøre, at de illustrerer magisk-religiøse skikkelser og handlinger og derfra ofte kun gætte på, hvem og hvad det drejer sig om.

En overgang blev guldgubber betragtet som smykker eller dragtprydelser, der enten havde været båret i en snor om halsen eller havde været syet på tøjet. De kunne endvidere, samtidig med at de havde funktion af pyntegenstand, have fungeret som en slags lykkebringende og beskyttende amulet for bæreren i stil med brakteaterne. Den teori er imidlertid blevet forkastet på lige fod med teorien om, at de har været benyttet som regulært betalingsmiddel i forbindelse med vareudveksling, idet gubberne er alt for tynde og skrøbelige til at have været anvendt på den måde. Fundomstændigheder så som antal og placering peger også i en anden retning sammen med det faktum, at kun ganske få guldgubber er forsynet med øsken eller huller. Blandt de meget få eksempler kan nævnes en udskåret gubbe med påloddet øsken fundet på Bornholm, gubben fra Nørre Hvam, der er perforeret, samt en gubbe med ombøjede kanter også fundet på Bornholm.

Da det er nærliggende, at centrale kultsteder har været knyttet til de vigtigste handelspladser, hvor mange mennesker mødtes, er der sandsynligvis tale om symbolske gudebilleder; men i stedet for smykker båret som amuletter, går en anden teori på, at guldgubberne kan have været en slags tempelpenge. Et engangsbetalingsmiddel der måtte betales for deltagelse i kultiske handlinger. Måske er de blevet ofret til en himmelsk eller jordisk magthaver. Måske er de blevet anbragt som udsmykning i et hedensk gudehov.²⁸ Det er også blevet foreslået, at gubberne har været anvendt som votivgaver, som man kender dem fra den næsten samtidige senantikke kult, men i det nordiske materiale altså uden guddommens navn.

I dag er der bred enighed om, at guldgubber er uløseligt forbundet med førkristen gudedyrkelse, men hvordan, hvornår og under hvilke omstændigheder jernalderens mennesker har gjort brug af dem, er fortsat åbne spørgsmål. Ligeledes har det givet anledning til megen diskussion, hvem de små menneskefigurer forestiller, og hvad de foretager sig.

En måde at inddele guldgubberne på er i følgende fire hovedtyper: Præget enkeltfigur, præget dobbeltfigur, udskåret figur og dyrefigur. Flere af disse hovedtyper kan underopdeles i forhold til køn og teknik, idet prægede enkeltfigurer både kan være kvinder og mænd, udskårne figurer kan være kvinder og mænd, og dyrefigurer kan være prægede eller udskårne. Denne underopdeling kan fortsætte helt ned til små detaljer, såsom hvilke gubber der bærer kappe, hvilke der har opsat hår, og hvilke der bærer smykker. De nævnte eksempler kan så igen alle underopdeles efter type af kappe, type af smykke etc.

På Sorte Muld udgør prægede figurer langt den største gruppe, hvoraf 95 pct. er enkeltfigurer, hovedsageligt mænd, hvoraf et mindre antal er upåklædte. Kvindefigurer er klart i mindretal og udgør højst et par procent af det samlede antal. Endvidere byder fundstedet på nogle få naturalistiske dyrefigurer blandt andet en bjørn og nogle svin samt et påfaldende lille antal dobbeltfigurer, der uanset fundsted i langt overvejende grad tydeligt forestiller en kvinde og en mand vendt mod hinanden. Endeligt er der et mindre antal udskårne menneskefigurer.²⁹ Sorte Muld skiller sig således ikke alene ud ved det overvældende antal gubber, men også ved deres type, idet hovedparten af alle øvrige fund i Norden udgøres af prægede dobbeltfigurer. Således er eksempelvis samtlige gubber fra Mære, Helgö og Lundeberg dobbeltgubber. Dog bør det nævnes, at en enkelt udskåret mandsfigur blev fundet på Lundebergpladsen i 1988, men uden forbindelse til dobbeltgubberne, som er fundet senere.³⁰

Hovedparten af de udskårne gubber er mandsfigurer uden markering af påklædning eller muligvis iført meget tætsiddende bukser, mens et ganske lille antal udgøres af kvindefigurer uden markering af påklædning samt påklædte mands- og kvindefigurer. Derudover er der nogle, der ikke kan kønsbestemmes, idet de enten er for utydelige eller for stiliserede. Fælles for de »nøgne« gubber er, at de hovedsageligt viser personen set *en face* med armene ned langs siden samt tydelig markering og ofte overdimensionering af hænder og fingre i en position, der i nogle tilfælde minder om en stilfærdig gestus, men i andre forekommer mere dramatisk. Undertiden er de ikklædt en slags mavebælte og kan også bære hals- og armringe.³¹ Kvindefigurer ses af og til med en perlekæde om halsen. Nogle af figurerne, hovedsageligt mandsfigurer, ser ud til at være i bevægelse, idet nogle har bøjede ben, nogle optræder i sære forvredne stillinger, der henleder tankerne på akrobater, og nogle står på tæer. Disse træk ses også blandt guldgubber fundet andre steder og er især tydelige på syv ens prægede enkeltfigurer fra Eketorp på Öland, der balancerer på det yderste af tåspidsen.³² Gubber i bevægelse som dem fundet på Sorte Muld, men også andre steder f.eks. enkeltgubber fra Ravlunda og dobbeltgubber fra Helgö, er blevet tolket som udøvere af en rituel dans, der sættes i forbindelse med kultiske handlinger.³³ Spørgsmålet er så, om der er tale om dansende guder, eller om det er tilbedere, der i forbindelse med kultiske handlinger opfører en ceremoniel dans til ære for guderne. Sidstnævnte synes mest sandsynligt og støttes af Adam af Bremens næsten 500 år yngre omtale af sange og Saxos beretning om rituelle danse og deres tilknytning til kultiske handlinger i Uppsala i Sverige.